

Vergaderjaar 2008–2009

31 135

Plan van Scholen

Nr. 27

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 juli 2009

Hierbij bied ik u, mede namens staatssecretaris Van Bijsterveldt-Vliegenthart, de «Inventarisatie door de overheid gefinancierde lespakketten» aan¹. Deze inventarisatie vloeit voort uit mijn toezegging in het mondeling vragenuur op 4 november 2008 om inzichtelijk te maken hoeveel door de rijksoverheid gefinancierde lespakketten voor het primair- en voortgezet onderwijs er zijn, door welk ministerie die worden gefinancierd en wie het initiatief ertoe heeft genomen. De inventarisatie is uitgevoerd door het SCO-Kohnstamm Instituut.

Belangrijkste resultaten

Conform de toezegging heeft de focus van de inventarisatie gelegen op de lespakketten waarbij betrokkenheid van de ministeries kon worden vastgesteld. Voor de inventarisatie van de lespakketten hebben de onderzoekers daarom in eerste instantie de ministeries zelf bevroegd. Daarnaast hebben zij een steekproef van scholen voor primair en voortgezet onderwijs een vragenlijst voorgelegd over het gebruik van de aangeboden pakketten. Ook hebben zij hen gevraagd naar eventueel nog ontbrekende lespakketten.

De onderzoekers hebben 21 lespakketten voor het primair en voortgezet onderwijs getraceerd die in 2008 en 2009 zijn of worden ontwikkeld met een financiële bijdrage van een of meer ministeries. Hiervan zijn er 16 aangemeld door de ministeries, vier gevonden via internet en één aangemeld door de scholen. Het verkrijgen van deze informatie is geen eenvoudig proces geweest. De onderzoekers constateren daarom dat het door hen geïnventariseerde aantal lespakketten een onderschatting kan zijn.

Uit de resultaten blijkt dat tien ministeries betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van één of meer lespakketten. Betrokkenheid van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Onderwijs,

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Cultuur en Wetenschap komt het meest voor, respectievelijk zes en vier keer. Van drie ministeries (Algemene Zaken, Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid) is geen enkele betrokkenheid met één van deze lespakketten gevonden.

Een enkel lespakket is bedoeld voor zowel primairals voortgezet onderwijs. Van de overige lespakketten is de ene helft gericht op het basisonderwijs en de andere op het voortgezet onderwijs. De lespakketten worden in minder dan de helft van de gevallen op initiatief van het ministerie ontwikkeld. Vaker gebeurt het op initiatief van een maatschappelijke organisatie. De thema's die met de lespakketten onder de aandacht worden gebracht, laten een grote verscheidenheid zien, uiteenlopend van materiaal over Prinsjesdag en Europa tot gezonde voeding en donorregistratie. De lespakketten worden doorgaans niet onder alle scholen verspreid. Veelal wordt informatiemateriaal naar de scholen gestuurd waarin het bestaan van het lespakket wordt aangegeven. Ook zijn lesmaterialen soms te downloaden van het internet. De middelen die in de ontwikkeling en verspreiding van de lespakketten zijn gestoken, hangen vaak ook samen met de gekozen wijze van verspreiding en lopen uiteen van € 2 850 tot € 1 000 000.

De vragenlijst voor de scholen is aan een steekproef van 100 scholen voor primair onderwijs en 100 scholen voor voortgezet onderwijs voorgelegd. Helaas was de respons op deze vragenlijst erg laag. Slechts 33 scholen hebben de vragenlijst ingevuld. Daardoor moeten de bevindingen voor wat de scholen betreft als indicatief worden opgevat en niet als representatief voor de hele populatie scholen.

De vragenlijst onder scholen heeft enige informatie opgeleverd over het gebruik van lespakketten door scholen. Voor de gevonden lespakketten waarbij van ministeriële betrokkenheid sprake was, zijn, bij elkaar opgeteld, 23 gevallen van gebruik op een school vastgesteld. Volgens de onderzoekers heeft het geringe gebruik van deze lespakketten mogelijk te maken met het (over)volle programma van de scholen. Van de responderende scholen is een minderheid (33%) van mening dat het aanbod aan lespakketten te groot is. De onderzoekers constateren in dit kader dat lespakketten doorgaans op aanvraag worden verstrekt. De ontvangst van lespakketten is doorgaans een keuze die de school zelf maakt. Verder konden de scholen weinig melden over hun eventuele gebruik van andere dan de voorgelegde lespakketten.

Beleidsreactie

Het aantal door de onderzoekers gevonden lespakketten is redelijk beperkt, met daarbij de aantekening van de onderzoekers dat niet met zekerheid is vast te stellen dat in de inventarisatie daadwerkelijk alle beoogde lespakketten in kaart zijn gebracht. De ministeries hebben vaak niet zelf het initiatief genomen voor het ontwikkelen van de gevonden lespakketten. Het zijn vaker maatschappelijke organisaties die een financiële bijdrage van de rijksoverheid ontvangen en als onderdeel van hun activiteiten een lespakket ontwikkelen. Ook blijkt dat de lespakketten doorgaans niet ongevraagd aan alle scholen worden toegestuurd, maar op aanvraag beschikbaar of te downloaden zijn. Hierbij speelt ongetwijfeld een rol dat materiaal steeds vaker digitaal beschikbaar is. Dit maakt het voor de aanbieder eenvoudiger materiaal uitsluitend toe te sturen indien de school dit expliciet aanvraagt.

De vragenlijst voor de scholen bevat onder meer een vraag naar de mening over de omvang van het aanbod aan lespakketten. Van de scholen die deze vraag hebben beantwoord, geeft eenderde aan het aanbod te groot te vinden. Dit wordt hoogstwaarschijnlijk niet alleen veroorzaakt

door de 21 lespakketten met betrokkenheid van ministeries, maar ook doordat scholen van anderen lespakketten ontvangen (denk aan de andere overheden en maatschappelijke organisaties). Enkele scholen hebben een nadere toelichting aan hun antwoord toegevoegd. Het aantal scholen dat dit heeft gedaan, is niet groot, maar uit hun opmerkingen komt op zijn minst het beeld naar voren dat scholen bewust omgaan met beschikbaar materiaal, een keuze maken en datgene aanvragen dat een nuttige aanvulling voor hen kan zijn. Dit sluit goed aan bij het advies van de Onderwijsraad over de maatschappelijke functie van de school («Onderwijs en maatschappelijke verwachtingen», 2008–2009, 31 700 VIII, nr. 130) en de beleidsreactie daarop (2008–2009, 31 135, nr. 19). Kern hiervan is dat scholen zelf kunnen kiezen hoe zij hun maatschappelijke opdracht vormgeven. Dit betekent onder andere dat scholen zelf kiezen om met een bepaald thema aan de slag te gaan en dus ook om toegezonden lespakketten niet te gebruiken. Uit deze inventarisatie blijkt dat scholen in de praktijk inderdaad een dergelijke afweging maken.

Zoals eerder met uw Kamer besproken, ligt er in het geval van nieuwe onderwijsthema's een taak voor de overheid als het gaat om het laten ontwikkelen van bijpassend nieuw onderwijsmateriaal. Dit is aan de orde bij de canonclips die door het ministerie van OCW zijn gesubsidieerd. Het gaat hier om illustraties bij alle vensters in de geschiedenis canon, door middel van korte filmpjes voor het primair- en voortgezet onderwijs. De verspreiding van de canonclips onder alle scholen is gebeurd in samenhang met het ontwikkelen van handreikingen voor docenten en andere activiteiten van de SLO en de stichting Entoen.nu. Dit is te zien als het faciliteren van scholen bij de introductie van nieuwe lesstof.

Op basis van het bovenstaande constateer ik dat ministeries in het algemeen zelf al terughoudend zijn in het ontwikkelen en aanbieden van lespakketten. Dit sluit aan bij de door het kabinet uitgebrachte beleidsreactie op het rapport van de Commissie Dijsselbloem (2007–2008, 31 007, nr. 17) dat benadrukt dat de invulling van het «hoe» in principe een zaak van de scholen is. Ik vind het van groot belang dat deze terughoudendheid ook in de toekomst betracht wordt. Onderwijsthema's horen zoveel mogelijk in het reguliere lesmateriaal aan de orde te komen in en niet in apart ontwikkelde lespakketten. Omdat de lespakketten doorgaans niet automatisch aan alle scholen worden toegestuurd, maar zij zelf de keuze maken om het ontwikkelde materiaal al dan niet aan te vragen, is van overspoeld raken niet snel sprake. Bovendien bevestigt de inventarisatie het beeld dat scholen zelf goed in staat zijn een afweging te maken om een lespakket al dan niet te gebruiken. Ik zie op dit moment dan ook geen aanleiding extra maatregelen te nemen om de ontwikkeling van lespakketten in opdracht van ministeries verder terug te dringen.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. A. M. Dijkema